

De heilige Basilios de Grote van Caesarea Bisschop en kerkleraar

Feest op 1 januari

De heilige Basilios de Grote stamde uit een geslacht van Martelaren en werd geboren kort nadat de vrede tussen Kerk en staat gesloten was. Het was een gezin waarvan niet minder dan vier kinderen tot de grote Heiligen behoren: Makrina en haar broers Basilios, Gregorios van Nyssa en Petros van Sebaste. Basilios, geboren in 329 en niet ouder geworden dan 50 jaar, was zulk een imponerende persoonlijkheid dat hij reeds tijdens zijn leven 'de Grote' werd genoemd.

Toen hij als kind scheen te sterven aan een zware ziekte, beloofden zijn ouders hem aan de dienst van God te wijden wanneer hij genezen zou. Na zijn opvoeding in Caesarea voltooide hij zijn studie in Constantinopel, toenmaals het centrum van beschaving. Daar leerde hij een medestudent Gregorios kennen, die evenzeer met al zijn kracht ernaar streefde om werkelijk christen te zijn, en deze twee werden al spoedig door een innige vriendschap verbonden. Na zijn studie werkte Basilios enige tijd als leraar, maar al spoedig volgde hij het voorbeeld van zijn heilige zuster Makrina, en trok zich, samen met Gregorios, in de eenzaamheid terug. Hij dacht diep na over het monniksleven, maakte grote reizen om de monniken van Egypte, Palestina en Mesopotamië te bezoeken, evenals de Kerken van Alexandrië, Jeruzalem en Antiochië. Zo stichtte hij zijn kloostergemeenschap in de buurt van het tegenwoordige Niksar. Reeds enkele jaren later, nog voor 360, had zich daar een groep monniken gevormd. Het leven was er uiterst streng en zij leden grote armoede. Slechts aan de hulp van Basilios' moeder Emilia was het te danken dat ze niet van de honger gestorven waren, schrijft Gregorios later.

Slechts enkele jaren heeft Basilios dit rustige leven geleid: de nood van de Kerk, die door geloofstwisten verdeeld werd, drong zich te zeer op aan zijn geest. Hij ging terug naar de stad, waar hij priester gewijd werd in 364, en nam de strijd op tegen de ariaanse

ketterij. Reeds toen zag men hem als de eigenlijke bestuurder van de Kerk in Caesarea, en na de dood van bisschop Eusebios in 370 was Basilius de aangewezen opvolger. Met een enorme energie heeft hij de resterende negen jaren van zijn leven gewerkt. Hij is een van de geweldigste figuren onder de Kerkvaders door de diepte van zijn theologisch inzicht, door zijn grote geleerdheid die zich breed uitstreckte over alle terreinen van de menselijke kennis, door de ernst waarmee hij deze inzichten ook in zijn eigen leven tot gelding bracht, door zijn grote organisatorische gaven, en door zijn meeslepende welsprekendheid.

Voor zijn stadsgenoten bouwde hij ziekenhuizen, een melaatsentehuis, werkinrichtingen, gasthuizen, kerken en woningen in zulk een omvang, dat men humoristisch sprak over de "Basiliusstad". Zijn intense bestudering van de Heilige Schrift kwam tot leven in preken en commentaren, tegelijk populair en wetenschappelijk. Zijn beroemde serie toespraken over de schepping, de Hexameron (het zesdagen werk), leert ons veel over de stand van de natuurwetenschappen in die tijd. Zijn brieven met raadgevingen werden overgeschreven en overal verspreid, en worde, ook nu nog uitgegeven. Hij was metropoliet over heel Cappadocië, met nog vijftig kleine bisdommen onder zich, en ook daardoor had hij veel invloed. Met gloed bestreed hij de dwaalleer der Arianen die de Godheid van Christus loochenden en daardoor het wezen van de Kerk vernietigden. Deze rationalistische leer werd door veel keizers en machthebbers gesteund, waardoor het gevaar nog veel dreigender werd: de energieke verdediging van de waarheid was dringende noodzaak.

Daarbij komt nog zijn betekenis voor de ontwikkeling van het monnikswezen. Basilius zette zich vooral in voor het gemeenschappelijk leven, omdat dit veel gemakkelijker recht doet aan de grondgedachte van het Christen-zijn dan het meer individuele kluizenaarsleven. Vanaf zijn 28ste jaar tot aan zijn priesterwijding op zijn 40ste was hij zelf monnik in het klooster van Annesi in Pontus. Maar vooral later, toen hij na vijf jaar tot bisschop was gewijd, schreef hij vele brieven aan allerlei kloostergemeenschappen naar aanleiding van kwesties betreffende zowel het geestelijke als het praktisch leven. De

verzameling van deze brieven wordt wel de Basiliosregel genoemd, en vormt de grondslag van het orthodoxe monnikswezen.

Ook op liturgisch gebied was hij actief. Een bepaalde wijze van viering draagt zijn naam en nog steeds voltrekken we op de zondagen van de Grote Vasten, op de vigiliedagen die voorafgaan aan de feesten van de Heer, en op deze dag de Basilios-Liturgie (Liturgicon 106). Deze onderscheidt zich vooral door de uitvoerige Eucharistische Canon, die in bezielde taal heel de loop van het heilswerk schildert. In allerlei opzichten hebben wij dus veel aan deze Vader onder de Heiligen te danken, en in de Dienst van deze dag wordt zijn gedachtenis dan ook op unieke wijze gemengd met het feest van de Besnijdenis van de Heer. Hij is gestorven in 379. Hebr.7:26-8:2; Lk.6:17-36.

Bron: Heiligenjaar

Orthodox Klooster van de H. Johannes de Doper- Den Haag

De gedachtenis van onze Heilige Vader Basilios de Grote

Vespers

Gij draagt de naam van het Koninkrijk en waart bekleed met het Koninklijk Priesterschap.

Gij hebt het heilig volk van Christus gehoed met wijsheid en wetenschap.

Daarom tooit de Koning der Koningen U met de kroon van het Koninkrijk.

Hij is de Heer van het heelal,

Eén in Wezen met de Vader want

Hij is eeuwig de mede-eeuwige Zoon.

Bidt tot Hem, heilige Vader Basilios

om onze zielen te redden en te verlichten.

H. Basilios de Grote - Theofaan de Griek -140

Toon 4 (H. Basilios)

Stralend in uw bisschopsgewaad hebt gij vol vreugde verkondigd het Evangelie van het Koninkrijk, Vader Basilios. Door uw Orthodoxe prediking hebt gij de Kerk verrijkt en ons verlicht om te belijden, te verkondigen en te verheerlijken de ene Godheid als de Almachtige Vader, als de eengeboren Zoon, het Woord, en als de Goddelijke Geest; onverdeelbaar en toch Drie Personen. Bidt tot Hem om onze zielen te redden en te verlichten.

Toon 4 (H. Basilios)

Gij woont te midden van het Hemelse Koor, heilige Vader Basilios, want reeds op aarde hebt gij het hemelse leven geleid, door de stralende oprechtheid van Uw levensweg; in uw lichaam waart gij als een lichaamloze onder hen die op aarde zijn. Smeek tot Christus voor ons die gij door uw geïnspireerde leer onderricht, om ons te verlossen uit alle gevaar, en uit het duister der onwetendheid, door onze zielen te verlichten.

Toon 8 (van Anatolios)

Gij waart een minnaar der wijsheid, o Heilige, Gij hebt het gemeenschappelijk Christus de bron van het loven God heeft u hart gewoond door de leven gezien als de weg tot God te midden van de dood van alle dingen. Daarvoor hebt u zich gericht, de gehele aarde, de kinderen der Kerk mogen gij aan het aardse leven verzaakt en de daartuit drinken en vlees brengen als vrucht der blijdenis en de dank aan Hem. Die uw gedachtenis verheerlijkt in alle eeuwigheid.

bestuderen van de goddelijke Wet. Gij hebt uw ziel verrijkt door een overvloed van deugden: de begeerten van het vlees hebt gij aan de geest onderworpen, gij hebt uw eigen vlees gehaat, en ook de wereld met zijn heerser. Nu staat gij voor Christus God, bid daarom voor onze zielen om de grote genade. (van Anatolios)

Fresco Yaroslav Dobrynine
H. Apostel Andreas te Gent

Troparion

Over de gehele aarde is uw roep uitgegaan toen zij uw woord aannam, waardoor gij het wezen der dingen hebt uitgelegd, en de zeden der mensen schoner hebt gemaakt. Koninklijke Priester, heilige Vader Basilios, bid tot Christus God, om onze zielen te redden.

Kondakion

Gij hebt u de onwankelbare grondsteun van de Kerk getoond, door aan alle sterflijken het onontvreembare Rijk aan te bieden en door het te bezegelen met uw leerstellingen, gij die de hemel getoond hebt, heilige Basilios.

Bron: Meneon & Heiligenjaar – Den Haag

H. Basilius de Grote
H. Athosberg Stavronikita

